

Visul european interpretat de un american

Chiar dacă circa 70 la sută din cetățenii Republicii Moldova pledează pentru integrarea în Uniunea Europeană, mult mai puțini dintre aceștia, probabil, știu că Europa se mândrește actualmente cu 2,6 milioane de milionari, - ale căror lichidități financiare sunt de cel puțin un milion de dolari, fără a include proprietățile imobiliare pe care le dețin, în timp ce America de Nord are numai 2,2 milioane de milionari (!). Și mai semni-

ficativ, Uniunea Europeană și-a sporit cu 100.000 numărul de milionari în 2000, în timp ce în America de Nord numărul acestora s-a redus cu 88.000 în acel an. La fel de surprinzător apare și faptul că, dintre cei 7,2 milioane de milionari existenți astăzi în lume, cei mai mulți – 32 la sută

***Confluente
Bibliologice*** 3 - 4, 2007

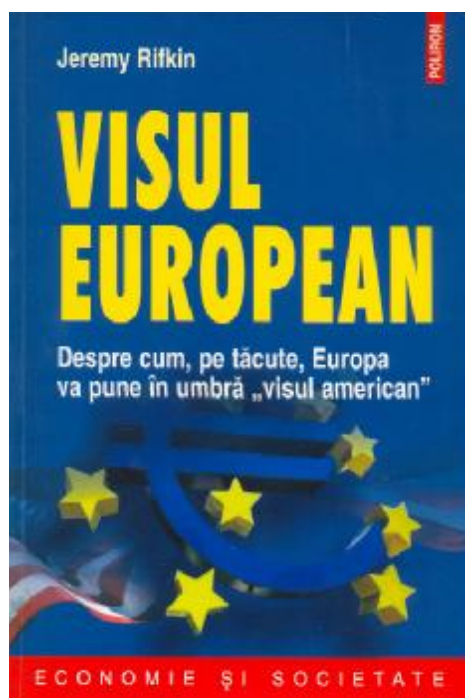
trăiesc în Europa și numărul lor crește mai repede decât în orice altă regiune a lumii.

O altă surpriză ce ar deruta, dar și incomoda multă lume politică din R. Moldova ar fi să se afle că, atât în Uniunea Europeană, cât și în Statele Unite ale Americii, intens vehiculatul (de către autoritățile de la Chișinău) Produs Intern Brut (PIB) este criticat din ce în ce mai mult pentru motivul că „dă o perspectivă falsă asupra bunăstării economiei reale”, asemănându-se cu „o mașină de calculat care poate aduna, dar nu poate scădea”. Cum ar apărea, în acest context, „creșterea economică spectaculoasă” a R. Moldova din ultimii 7 ani, aplicând alternativa viabilă pentru PIB, - ISEW (Index of Sustainable Economic Welfare, utilizat în SUA și în Uniunea Europeană), - care măsoară 16 indicatori socioeconomi, incluzând mortalitatea infantilă, abuzul copiilor, nivelul de sărăcie a copiilor, sinuciderea în rândul adolescenților, consumul de droguri, rata abandonului școlar, câștigurile săptămânale medii, șomajul, procentul de persoane care au asigurări de sănătate, sărăcia în rândul persoanelor de vîrsta a treia, omorurile, construirea de locuințe și inegalitatea veniturilor?

Aflăm aceste și multe alte date, evenimente și cifre revelatorii din recent tradusa lucrare *Visul european* a lui Jeremy Rifkin, autor de bestsellere traduse în peste 15 limbi străine și, nu în ultimul rînd, fost consilier al lui Romano Prodi, în perioada președinției acestuia în cadrul Comisiei Europene. Lucrarea a apărut în 2006 la Editura Polirom din Iași, în traducerea lui Dan Golopenția, autorul propunîndu-și să demonstreze „cum, pe tăcute, Europa va pune în umbră „visul american”.

Structurată în trei secțiuni (*Lecții noi de la Lumea Veche; Construirea epocii moderne; Înce-*

putul erei globale) și 16 capitole (1. *Lunga agonie a „visului american”; 2. Noul tărâm al tuturor posibilităților; 3. Miracol economic, pe tăcute; 4. Spațiu, timp și modernitate; 5. Crearea individului; 6. Inventarea ideologiei proprietății; 7. Inventarea*

piețelor capitaliste și a statelor - națiuni; 8. Comerț în rețea în economia globalizată; 9. „Statele Unite” ale Europei; 10. Guvern descentralizat; 11. Curtarea societății civile; 12. Dilema imigrației; 13. Unitate în diversitate; 14. Lupta pentru pace; 15. Al doilea Iluminism; 16. Universalizarea visului european), acest nou bestseller al prof. Jeremy Rifkin despre vechiul „vis american” și noul vis european pe cale de apariție este întemeiat pe un extraordinar volum de informații, de natură să copleșească orice categorie de cititori, dar și pe „naveta constantă între Ame-

rica și Europa”, timp în care autorul a întâlnit și a discutat cu diverse persoane, bucurîndu-se „de profunzimea și bogăția culturii europene”.

Potrivit autorului lucrării, visul european este, în multe privințe, *imaginea în oglindă* a „visului american”, fiind mai ușor de înțeles dacă îl comparăm cu „visul american”, observîndu-le afinitățile, dar și multiplele deosebiri.

Astfel, visurile american și european conțin, în esența lor, două idei diametral opuse despre libertate și securitate. Americanii au o definiție negativă a ceea ce înseamnă să fii liber și, astfel, în siguranță. Pentru americani, libertatea a fost întotdeauna asociată cu autonomia. Dacă cineva este autonom, acea persoană nu depinde de alții și nu este vulnerabilă la împrejurările pe care nu le poate controla. Pentru a fi autonomă, persoana trebuie să fie avută. Cu cît este mai bogată, cu atît acea persoană este mai independentă. Un om este liber dacă se bazează pe el însuși. Odată cu bogăția vine și exclusivitatea, iar

odată cu exclusivitatea – siguranța.

Prin comparație, noul vis european se bazează pe un set diferit de supoziții despre libertate și securitate. Pentru europeni, libertatea nu se găsește în autonomie, ci, dimpotrivă, în apartenența la un tot. A fi liber înseamnă a avea acces la o multitudine de relații cu alții. Cu cât o persoană e conectată la mai multe comunități, cu atât acea persoană are mai multe opțiuni pentru a trăi o viață împlinită. Odată cu relațiile vine inclusivitatea, iar odată cu inclusivitatea – securitatea.

În așa mod, „visul american” pune accentul pe creșterea economică, bogăția individuală și independență. Noul vis european pune mai mult accentul pe dezvoltarea durabilă, pe calitatea vieții și interdependență. „Visul american” este tribut aritmic muncii, în timp ce visul european este în rezonanță cu timpul liber și cu activitățile importante în care se implică ființa umană: artă, religie, dreptate socială, cultură, activități sportive, acțiuni civice, comunitare etc. „Visul american” este asimilaționist, asociind succesul cu eliberarea de legăturile culturale anterioare și transformarea indivizilor în agenți liberi în marele creuzet american. Prin comparație, visul european are la bază prezervarea identității culturale și o viață într-o lume multiculturală.

Chiar dacă rămâne profund atașat de „visul american”, mărturisind că, în cazul în care i s-ar oferi posibilitatea de a-și lua viața de la început, ar alege cu siguranță să fie iarăși american, Jeremy Rifkin consideră că anume visul european este cel mai bine poziționat pentru a se adapta multiplelor forțe care ne conduc spre o societate globalizată, mai conectată și mai interdependentă.

Evident, cunoscând în profunzime realitățile Uniunii Europene actuale, autorul prezintă visul european în întreaga sa complexitate, evidențiindu-i și multiplele sale slăbiciuni. Astfel, în pofida discursului oficial despre inclusivitate, diversitate și prezervarea identității culturale, europenii au devenit mai ostili față de noii imigranți și azilanți. Luptele interetnice și intoleranța

religioasă continuă să izbucnească în diverse regiuni ale Europei. De asemenea, în timp ce națiunile europene și opinia publică europeană protestează la adresa hegemoniei americane și a ceea ce ei consideră a fi o politică externă agresivă, acceptă, cu toate acestea, ca forțele armate americane să le rezolve problemele de securitate.

În același timp, mașinăria Guvernului de la Bruxelles, afirmă deopotrivă susținătorii și criticii Uniunii Europene, rămâne a fi un labirint birocratic care îi frustrează și pe cei mai entuziaști eurofili. Funcționarii Uniunii Europene sunt acuzați, și pe bună dreptate, că sunt distanți și că neglijează nevoile cetățenilor europeni, pe care ei ar trebui să-i servească. Mai mult chiar, unii dintre aceștia au fost implicați în scandaluri financiare de proporții.

Și totuși, chiar dacă lista frustrărilor, insultelor și întâmplărilor nefericite poate fi continuată la nesfârșit, cert este că acuzații identice pot fi formulate în adresa oricărei instituții guvernamentale din lumea contemporană. Ceea ce este important, în accepția lui Jeremy Rifkin, e că „visul american” a lunecat, de ceva vreme, pe panta declinului: „Nu mai suntem siguri cine suntem și în ce credem, ce ne motivează și ne inspiră la nivel personal și colectiv”. Într-o oarecare măsură, consideră autorul, „visul american” însuși „este responsabil pentru starea noastră de boală” (P. 23).

Apariția noului vis european este, așadar, în multe privințe, legată anume de decăderea „visului american”. Aceasta deoarece chiar defectele vechii viziuni o fac pe cea nouă să pară atât de atrăgătoare. Desigur, America este încă cea mai puternică economie a lumii, cu o prezență militară neegalată în istorie. La fel de adevărat este că peste tot în lume oamenii se bucură de cultura și bunurile de consum americane. Muzica rap, filmele de acțiune și alte forme de divertisment, ca și hainele de marcă americane sînt

populare peste tot în lume. America este chiar invidiată, dar, consideră Jeremy Rifkin, nu mai este admirată așa cum a fost odată: „visul american”, odată atât de dorit, a ajuns să fie din ce în ce mai mult luat în batjocură. Stilul nostru de viață nu mai inspiră, este considerat depășit sau, mai rău, privit cu frică ori detestat”.

La capătul unei impresionante analize comparative și după ce a petrecut aproape 20 de ani, lucrînd atît în Europa, cît și în America, Jeremy Rifkin își asumă riscul formulării unor lecții ce ar trebui învățate pe ambele maluri ale Atlanticului. Astfel, americanii ar putea deveni mai înclinați să-și asume o responsabilitate colectivă sporită pentru celelalte ființe umane și pentru pămîntul pe care trăim. La rîndul lor, europenii ar putea deveni mai dornici să-și asume un simț al responsabilității personale în relațiile cu lumea întreagă. Americanii ar putea deveni mai circumspecți și mai temperați în privința propriilor perspective, în timp ce europenii ar putea deveni

mai plini de speranță și mai optimiști în privința perspectivelor lor.

În condițiile în care o bună parte a populației lumii contemporane este cufundată în întuneric și multe ființe umane trăiesc fără o direcție clară, anume visul european, în opinia lui Jeremy Rifkin, este „farul călăuzitor într-o lume chinuită”: „Ne cheamă către o nouă eră a includerii, diversității, calității vieții, durabilității, drepturilor universale ale omului, drepturilor naturii și păcii pe Pămînt”. Și dacă americanii obișnuiau să spună că merită să mori pentru „visul american”, pentru noul vis european merită să trăiești.

„Visul european” al lui Jeremy Rifkin reprezintă, așadar, analiza unei alternative: oglindește sufletul european, arătîndu-ne cine suntem, ce valori susținem și către ce aspirăm în noua Europă.

Nicolae ENCIU, dr. hab., conf. univ.